

Klasika v novi preobleki

Eno obveznih čtiv v nemških šolah, Stormov Jezdec, je zdaj risoroman – bi podobno učinkovalo pri Kersniku, Jurčiču ali Tavčarju?

Piše: Lara Paukovič

Avtorica risoromana Jezdec Ute Helmbold s slovenskim prevodom Jezdeca oktobra 2018, ko je v okviru festivala stripa Tinta štiri dni gostovala v Ljubljani. / Foto: Luka Cjuha, Dnevnik

Le kakšen bi bil odnos osnovnošolcev in dijakov do klasičnih del slovenske literature, če bi jim bila predstavljena inovativneje, recimo v stripu ali kot risoroman? Najbrž težko slabši kot zdaj, ko najstnikom dela, kakršna so *Kmetske slike* Janka Kersnika, *Deseti brat* Josipa Jurčiča in *Visoška kronika* Ivana Tavčarja, ki so – kljub številnim sodobnim romanom, ki bi si to morda bolj zaslužili – vsa še vedno na seznamu obveznega šolskega branja, nemalokrat povzročajo hude travme. Še ena takšna šolska travma je Ivan Cankar, tega se zavedajo številni avtorji in preučevalci njegovega opusa, zato so nam letos, ob stoletnici pisateljeve smrti, priskrbeli dela, ki njegovo literaturo, pa tudi življenje predstavljajo na komunikativen, za mlade bralce manj zatežen način. Takšna je črtica *Skodelica kave* v obliki slikanice z ilustracijami Petra Škerla, ki je zanje pred kratkim dobil nagrado Kristine Brenkove, strip *Ivan Cankar: podobe iz življenja* Blaža Vurnika in Zorana Smiljanica pa dela iz zbirke Cankar v stripu, na primer *Moj lajfl Boštjana Gorenca - Pižame in Tanje Komadina*.

Podobne občutke, kot jih slovenski šolarji gojijo do Cankarja ali Kersnika, imajo nemški bržkone do Theodorja Storma. Storm, eden najpomembnejših predstavnikov nemškega poetičnega realizma,

velja za nespornega klasika, njegova novela *Jezdec*, izdana leta 1888, pa je še vedno obvezno čtivo pri pouku nemškega jezika – a prav kratkočasna, roko na srce, ravno ni. Govori o gospodarju nasipov Haukeju Hainu, sicer marljivem in sposobnem človeku, ki pa v želji po vzpostavitvi še večje avtoritete preceni svoje sposobnosti, zato ga neusmiljeno kaznujejo sile narave. To »staro in zaprašeno« knjigo je v obdelavo vzela ilustratorica Ute Helmbold in iz nje ustvarila risoroman, knjiga pa je letos izšla tudi pri nas, izdala jo je založba VigeVageKnjige. Knjige se je Helmboldova lotila zelo neobremenjeno, izkušnje branja *Jezdeca* iz otroštva namreč ni imela. »Čeprav spada med literarno dediščino, ki jo mora poznati in prebrati vsak nemški otrok, sem to nekako preskočila. Na knjigo sem nato nekoč po naključju nalerela v knjigarni in bila nad njo navdušena, saj je branje napeto kot branje kriminalke,« je povedala na predstavitvi slovenskega prevoda.

Jezdec v obliki risoromana se bere precej drugače kot klasična novela, že zato, ker se je Ute Helmbold znebila strukture okvirne in vložene zgodbe, ene od značilnosti žanra novele. S tem postopkom so se pisci poskušali otrestiti odgovornosti za nekatere neverjetne in/ali moralno vprašljive pripovedi, ki so jih »vložili« v zgodbo s pretvezo, da jih pripoveduje kdo drug, ki je za to lahko

celo »slišal« od koga drugega. Pri *Jezdecu* je Storm v izvirniku uporabil kar trojni okvir – ljubezen do te oblike ga je, kot piše v predgovoru k prvi izdaji *Jezdeca* iz leta 1936, zavedla v »baročno razkodranost okvira«. Novela ima tako dve okvirni zgodbi, v drugo pa je vložena osrednja. Pri risoromanu, nasprotno, takoj pademo v glavno, vloženo zgodbo, stopnjevanje napetosti je zaradi tega izrazitejše. Ilustratorica sicer pravi, da se za izpustitev okvira ni odločila, ker bi jo okvirni zgodbi motili, ampak preprosto zato, ker bi bil risoroman sicer predolg. Vendar branje kljub vsemu ni povsem enostavno – risani segment knjige omogoča sledenje pripovedi na treh ravneh. Tako je bralčeva naloga, da se odloči, ali bo najprej prebral besedilo in si nato ogledal slike s premim govorom, bral besedilo in slike vzporedno, morda pa celo najprej preletel slike in zatem prebral spremljajoče besedilo. Včasih je besedilo, ki ga govori posamezen lik, namerno postavljeno na dvoumno mesto, saj ni povsem jasno, kateri izmed likov je kaj izrekel, to pa je dodaten izziv za bralca.

Jezdeca je leta 1936 v slovenščino sicer prvič prevedel Bogo Pregelj kot *Jezdeca na sércu*. Zakaj tokrat samo *Jezdec*? Uporaba starega, danes nekoliko arhaičnega naslova verjetno ne bi bila smiselna, domnevamo, da malo sodobnih bralcev ve, da je sérec »konj sive barve«, sicer pa naj bi bil »schimmel« iz izvirnega nemškega naslova (*Der Schimmelreiter*) po besedah tokratne prevajalke Mojce Krajnc bel, ne siv konj. A ker »jezdec na belcu«, kar bi bil dobesedni prevod, zveni nekoliko nenaravno, se je nazadnje odločila, da bo obdržala samo prvi del naslova, *Jezdec*. x

Risoroman:

Ute Helmbold: Jezdec po noveli Theodorja Storma

Prevod: **Mojca Krajnc**
Založba: **VigeVageKnjige, 2018**
Cena: **22 €**